

PAŃSTWOWY TEATR „WYBRZEŻE“

SCENY:
GDAŃSK—GDYNIA—SOPOT

Kier. Artystyczny:
STANISŁAW KWASKOWSKI

Dyr. Przedsiębiorstwa:
TADEUSZ RYBOWSKI

P R O G R A M

ALFRED MUSSET

BARBERYNA

SEZON 1950

Cena 20,— zł

„BARBERYNA“

W „Barberynie“ jak w innych utworach Musseta nie trudno znaleźć ślady przeżyć osobistych poety.

Trzy najweselsze komedie Musseta „Barberyna“, „Świecznik“ i „Nie trzeba się zarzekać“ powstały w latach 1835–36, nie długo po zakończeniu dramatycznego romansu z p. George Sand. Barberyna ma być ideałem kobiety pięknej i cnotliwej, a cały utwór pieśnią pochwalną na cześć wierności małżeńskiej; jest to więc niejako próba artystycznej rekompensaty za zawody doznane w miłości, chociaż biografowie tej miłości twierdzą, że Musset i p. Sand zawinili w niej jednak.

Wspominamy o tym szczególnie dlatego, ponieważ jeden z bohaterów „Barberyny“ młody Astolf von Rosemberg jest jeszcze jedną odmianą samego Musseta, a romansowe tło komedii nasycił autor słońcem i uśmiechem złowionym podczas romantycznego pobytu z p. Sand w Wenecji.

Musset zaciera koloryt lokalny swojej komedii umieszczając jej akcję gdzieś na Bałkanach, może w Czechostowacji, może na Węgrzech podczas walki z Turkami, za panowania „dobrego króla Macieja“; (chyba Korwina 1458–1490). Wprowadza w prawdzie na scenę rycerzy feudalnych, czarodzieja, brankę turecką, damy rozmarzone przy lutni, ale całe to towarzystwo mówi językiem salonów paryskich i szermuje myślami, które sformułowały późniejsze wieki. I z tej czarodziejskiej mieszaniny epok i stylów powstała półbaśń, półlegenda, półmoralitet, ale na pewno cały wdzięk i cały Musset.

Jeden z krytyków nazwał „Barberynę“ opowieścią o dwóch cnotach, miłości i wierności. Jest to chyba najtrafniejsze określenie. Ucieleśnieniem miłości dojrzałej jest Ulryk, wierności – Barberyna. Można by ten podział uzupełnić; trzecią cnotę, przezorności wyobraża Kalekairi typ wiernej służącej w tajemniczonej w intymne sprawy pani, przejęty z Komedii Moliera. Są także „niecnoty“; rycerz Władysław, wnuk „żołnierza samochwata“, bratanek szekspirowskiego Falstaffa lub, jeśli kto woli, naszego Zagłoby — i twór mussetowski najczystszej próby, Rosemberg, rycerz miłości, miłości młodzieńczej z jej naiwnymi uniesieniami i czarującymi błędami. A więc uproszczenia charakterów jak w bajce i mistrzowskie studium miłości, jak w tegiej sztuce realistycznej.

Atoli najgłówniejszym bohaterem „Barberyny“ jest... kądziel, „oreź cnotliwej kobiety“, symbol cnot domowych, wykładnik umo-

ALFRED MUSSET

BARBERYNA

(BARBERINE)

Komedia w trzech aktach

w przekładzie BOYA-ŻELEŃSKIEGO

Z prologiem i epilogiem Kazimierza Barnasia. — Muzyka Władysława Walentynowicza

OSOBY PROLOGU i EPILOGU:

Babcia . . . Stanisława Gajewska | Wnuczka . . . Ludmiła Danjellówna

OSOBY KOMEDII:

Barberyna	Teresa Marecka
Ulryk, jej mąż	Henryk Rózgiewicz
Kalekairi, służebna	Sylwia Zakrzewska
Astolf von Rosemberg	Józef Niewęglowski
Władysław, rycerz-awanturник	Ambroży Klimczak
Beatrix Aragońska, królowa Węgier	Irena Starkówna
I Dworzanin	Tadeusz Wiśniewski
II Dworzanin	* * *
Oberżysta	Bolesław Bolkowski
Polacco	Stanisław Kosmalewski

Kanclerz, strażnik.

Orkiestra: *Danuta Dubanowicz, Witold Brzeski, Alfons Kress, Edmund Szulc*

Piosenki Barberyny w wykonaniu *Ireny Jęsiakówny*

Inscenizacja i reżyseria: *Stanisław Kwaskowski*. Dekoracje i kostiumy: *Feliks Krassowski*. Kier. literackie: *Kazimierz Barnas*. Inspicjent: *Bolesław Bolkowski*. Inspektor sceny: *Stanisław Matysik*. Brygadierzy: *Ignacy Dabkiewicz i Maksymilian Kitowski*, Oświetlenie: *Kazimierz Polonis, Mieczysław Pilarowski*. Peruki i fryzury: *Władysław Olejniczak*. Kostiumy wykonane w pracowni własnej pod kier. *Władysławy Pomianowskiej i Jakuba Smuga*. Pracownia stolarska: *Władysław Majchrzak*. Pracownia tapicerska: *Stanisław Włodkowski*.

ralniającej wartości pracy. Dlatego w naszej inscenizacji kądziel wysunęliśmy do prologu.

„Barberyna” nie była grana w Polsce, a we Francji rzadko pojawiała się w repertuarze. Może dlatego, że pikantna anegdota o Mussecie oduczyła nas szukać w jego sztuce wzruszeń umoralniających. A w „Barberynie” jest ich wiele jak w domu, który „jest święty, gdy w nim zamieszka uczciwa kobieta”.

Kazimierz Barnaś

ALFRED MUSSET

Życie Alfreda Musseta (1810 – 1857) przypada na okres wielkich przemian w dziejach Francji. Wtedy następuje kolejno; upadek Napoleona, restauracja Burbonów, rewolucja lipcowa, rewolucja lutowa i stworzenie Trzeciego Cesarstwa. Równocześnie na froncie kulturalnym toczy się zaciekle walka klasyków z romantykami.

Musset rozpoczyna karierę publiczną jako urzędnik bankowy, kończy jako członek Akademii Francuskiej. Między tymi dwoma etapami rozwija 30-letnią działalność literacką, która wzbogaciła kulturę francuską o znakomite dzieła poezji i dramatu. Choć Musset był nieodrodnym „dzieciakiem swojego wieku” trudno byłoby wysledzić w jego dziełach odbicie epoki. Twórczość tego poety zamyka się w kręgu doznań osobistych i romantycznych urojeń. Cechuje ją egotyczna postawa wobec życia, ucieczka od konkretnego w dziedzinę pozoru, cienia refleksu. W osobowości Musseta znalazła wyraz schyłkowość warstwy arystokratycznej, z której pochodził i dezorientacja ówczesnego pokolenia romantycznego, które formowało swój światopogląd w dyscyplinach literackich, a nie w szkole życia społecznego. Stąd przewodnie motywy poezji Musseta to zaduma o śmierci, gorzki przesyt, niedosyt miłości i smutek płynący z utraty ideałów.

Od innych romantyków różni się Musset szczerością swojej poezji, prawdą w malowaniu uczuć i prawie konwersacyjną prostotą formy, bliższą klasyków niż romantyków i zrozumiałą dla każdego.

Historia literatury wyznaczyła Mussetowi odrębne i zaszczytne miejsce w dziejach romantyzmu europejskiego i uznała go za jednego z największych poetów Francji.

Musset zadebiutował w 18 roku życia zbiorem poezji, który zwrócił na niego uwagę kół literackich Paryża. Wydany w 2 lata

później poemat „Namouna” rozślawił jego imię wśród młodzieży. Dalsze życie to praca twórcza, podróże, miłości i miłostki – i uciechy światowe, które zrujnowały mu zdrowie i sprowadziły śmierć przedwczesną, bo w 47 roku życia.

Poszczególne okresy życia Musseta zaznaczają się w tematyce, a czasem i w tytułach jego utworów; mamy więc „Pieśni z Hiszpanii i Włoch”, „Powiastki hiszpańskie”, poematy „Puchar i usta”, „Co się podoba dziewczętom”, natchnione podróże włoską dramaty „Andrea del Sartow”, „Lorenzaccio”, poematy „Rolla”, „Łucja”, „Noc majowa” i głośna powieść „Spowiedź dziecięcia wieku”.

Wraz z dwutomowym zbiorem „Komedii i Przysłów” (wyd. r. 1840) wkraczamy w nowy rozdział teatru francuskiego.

Walka klasyków z romantykami na terenie teatru sprowadziła się m. in. do walki: z trzema jednościami w dramacie (miejsca, czasu i akcji) z jednolitością stylu i nastroju (w czystość gatunku) z ograniczeniem tematyki (sprawy podniosłe) środowiska (wyższe sfery) oraz ze skrępowaniem swobody twórczej.

Grunt pod nowy dramat niezależnie od teoretyków romantyzmu (p. de Stael) przygotowała wizyta aktorów angielskich Kemble i Smithona, którzy w latach 1825 – 1826 wystawili w Paryżu 3 spośród najlepszych sztuk Szekspira „Otella”, „Hamleta”, „Romeo i Julię”. W cztery lata później publikuje Hugo swoje programowe dramaty „Hernani” i „Cromwell”, które są do pewnego stopnia aktami zwycięskiego romantyzmu, choć nie utrwalają na dłuższą jego pozycję na scenie francuskiej. W tym ważnym okresie zabrakło Francji talentów dramatopisarskich; Musseta jeszcze nie doceniano, Dumas i Hugo dość szybko znużyli widzów sztampą operową i jasełkową grozą swoich dramatów. Lepiej przedstawiała się komedia z dziełami Marivaux, Scribe, choć więcej w niej było kunsztu niż prawdy artystycznej. Twórczość Dumasa-syna, Augier, Becque i Sardou należy do późniejszego okresu.

Musset był od początku żarliwym wyznawcą romantyzmu. Ale jak w poezji tak i w teatrze zdobył się dość wcześnie na własny, oryginalny wyraz, który czyni jego teatr czymś zupełnie wyjątkowym i nie powtórzonym w literaturze dramatycznej. Przejął, co prawda, wszystkie zdobycze formalne od romantyków, ale bije ich na głowę trafnością psychologiczną, kunsztownością dialogu i niewymuszonym wdziękiem sytuacji scenicznej. Musset często lekcewał zasady tradycyjnej dramaturgii, nie troszcząc się zupełnie o prawdopodobieństwo czy sceniczną

swoich dzieł. Bohaterowie jego dramatów działają pod wpływem afektu, o zwrotach akcji decydują przypadki, nie rozwijające się charaktery, żywioł dramatyczny zastępuje nastrój. Pomimo tych braków Teatr Musseta, który Boy nazywa teatrem miłości, młodości, wdzięku i kaprysu, zniewala swoim nieprzepartym urokiem.

Droga Musseta do teatru była żmudna. Debiut dramatyczny „Nocą wenecką” w paryskim „Odonie” w r. 1830 skończył się generalną klapą. Do r. 1847 znano jego dramaty tylko z publikacji w „Revue de Deux-Mondes”. Właściwie dla teatru odkryli Musseta dopiero Rosjanie, a przypadek wprowadził go na scenę francuską. Znana artystka Francuska Allan Despraux została zaangażowana w r. 1846 do trupy francuskiej w Petersburgu. Tu zobaczyła anonimową przeróbkę „Kaprysu” Musseta. Poznawszy oryginał i inne utwory rozmiłowała się w pisarzu i po powrocie do Paryża ułatwiła mu wejście na scenę. W latach 1847–1861 wystawiono w Komedi Francuskiej prawie wszystkie dramaty Musseta.

Dziś Musset stanowi żelazną pozycję francuskiego teatru i trwały dorobek europejskiego dramatu.

Kazimierz Barnaś